

VI. КОНЦЕПЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Людмила Страшко, Тетяна Тищенко

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

На початку ХХІ століття чисельність закладів дистанційного навчання різних типів у світі перевищила 1100. В окремих країнах (Китай, Латвія, Нідерланди, Алжир, Великобританія, Туреччина та ін.) від 10 до 25 % студентів отримують освіту у закладах дистанційної освіти.

Вперше термін *distant education* (дистанційне навчання) було вжито у 1892 році у каталозі кореспондентських курсів Університету штату Вісконсін (США)[2].

Перший заклад дистанційного навчання – Берлінський інститут вивчення іноземних мов – було створено викладачами іноземних мов Берлінського університету Ч. Тусеном і Г. Ланченштейдтом у 1856 році. Навчання в ньому відбувалося за перепусткою, що отримало назву « *corresponding learning*». У 1858 році Лондонський університет дозволив допуск по шукачів до захисту дипломних робіт від осіб, які навчалися самостійно або за перепискою. 1877 року шотландський Університет Святого Андрія розпочав заочну підготовку жінок з різних країн на звання ліценціата мистецтв. Заочну підготовку студентів започаткували у 1899 р. – Королівський університет Канади; 1891 р. – Чиказький університет (США); 1911 – Квіслендський університет (Австралія).

Розвиток дистанційного навчання у другій половині ХІХ-го та впродовж першої половини ХХ ст., коли його обсяги значно зросли, став можливим завдяки масовому впровадженню поштового, телеграфного, телефонного зв'язку, радіо та телебачення, можливості яких стали активно використовуватися учасниками навчального процесу. Поряд із традиційним навчанням в університетах створюються структури дистанційного (заочного) навчання, розробляється педагогічна логістика його навчального процесу. Відбувається юридичне визнання цієї форми навчання шляхом підтвердження студентами набутої кваліфікації і отримання офіційних документів про освіту.

Сучасне дистанційне навчання: **по-перше**, дає можливість створити наукові та навчальні джерела, які в разі перевищують можливості інформаційних джерел на паперових носіях і стали доступними необмежній аудиторії; **по-друге**, дистанційне навчання, засноване на комп'ютерній техніці

та телекомунікаційних мережах, відкрило якісно нові умови зручного та майже необмеженого спілкування у синхронному та асинхронному режимах учасників навчального процесу. Завдяки цьому воно перетворюється із переважно самостійного навчання у переважно дистанційно-діалогове; **по-третє**, дистанційні технології як ніколи раніше дозволяють зробити цей процес прозорим ; **по-четверте**, дистанційні засоби дозволяють передовим університетам світу здійснювати експансію на освітні ринки будь-яких країн.

Питаннями вивчення дистанційної освіти займалися ряд вчених, як от В. Ю. Биков, Є. Ю. Володимирська, Н. Б. Євтух, В. О. Жулкевський, С. А. Калашникова, М. Ю. Карпенко, С. П. Кудрявцева, В. М. Кухаренко, П. І. Підкасітий, Є. С. Полат, Н. Г. Сіротенко, Є. М. Смирнова-Трибульська, П. В. Стефаненко, В. П. Тіхоміров, О. В. Хміль, А. В. Хуторський та ін. Під **соціалізацією** в сучасній соціології зазвичай розуміють процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних механізмів, соціальних норм і цінностей, необхідних для успішного функціонування індивіда в даному суспільстві [1].

Соціалізація охоплює всі процеси залучення до культури, комунікації і навчання, за допомогою яких людина набуває соціальну сутність і здатність брати участь у соціальному житті. Таким чином соціалізація виступає як процес взаємодії індивіда із соціальним оточенням. Структура соціалізації включає : соціальне пізнання, оволодіння визначеними навичками практичної діяльності, інтеріоризація визначених норм, позицій і ролей, вироблення ціннісних орієнтацій і установок, а також включення людини в активну творчу діяльність. Соціалізація містить у собі і виховання, адже цілеспрямована дія на індивіда задля прищеплювання йому визначених навичок доповнюється практикою соціальної діяльності, участю його в різних неформальних групах тощо. Відзначається також велика автономія індивіда в процесі соціалізації. Адже, будучи продуктом суспільства, він вільний обирати самостійно ті чи інші цінності й установки, орієнтуючись не тільки на загальні регулятивні принципи середовища, але й на власні схильності. У ході соціалізації індивід грає як пасивну роль (засвоєння соціального досвіду, сприйняття цінностей і ін.), так і активну роль (вироблення визначеної системи орієнтацій, установок і ін.). Отже, очевидним є те, що соціалізація неможлива без активної участі самої людини в процесі освоєння соціального досвіду і культури.

Змістом і результатом соціалізації визнається засвоєння системи знань, норм і цінностей, соціального досвіду, соціальних якостей і рис, соціальних ролей зразків і психологічних механізмів поведінки.

Провідні феномени соціалізації: засвоєння ціннісних орієнтацій, стереотипів поведінки, діючих соціальних норм, звичаїв, інтересів.

Процес соціалізації продовжується протягом всього життя і має такі стадії : до трудова, трудова, після трудова. Загальновизнаним є діяльнісний характер соціалізації, тому важливим є активність індивіда в житті. Головним висновком сучасної теорії соціалізації є : « особистість, що формується – не об'єкт якихось зовнішніх впливів, а активний суб'єкт саморозвитку» [1].

Важливим є положення, що процес соціалізації відбувається як стихійно, так і цілеспрямовано під впливом безлічі посередників, тобто суспільних структур і інститутів, роль яких по-різному виявляється на різних стадіях

соціалізації. Серед посередників: родичі, друзі, навчальні заклади, різні колективи, організації, засоби масової інформації, література, мистецтво тощо.

В основі механізму соціалізації лежить активно-перетворювальна діяльність людини, за допомогою якої відбувається її в життя і культуру суспільства, формування соціальних зв'язків, засвоєння загальних способів практичної діяльності, розвиток свідомості і самосвідомості, систем соціальної орієнтації. Отже, соціалізація є процесом взаємо- і самореалізації особистості в ході її активної трудової діяльності.

На прикладі моделі «міжособистісного спілкування» (у західній соціології), яка розглядає соціалізацію як процес і результат групового впливу на особистість, прослідкуємо механізм використання дистанційного навчання для інтенсифікації процесу соціалізації. Один із авторів даної концепції обґрунтував три стадії соціалізації: I – імітації, II – рольових ігор, III – колективних ігор.

Дистанційна форма навчання дає сьогодні можливість створення систем масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією, незалежно від годинних і просторових поясів. Крім того, системи дистанційної освіти дають рівні можливості всім людям незалежно від соціального статусу в будь-яких районах країни і за кордоном реалізувати права людини на освіту і отримання інформації. Саме ця система може найбільш адекватно і гнучко реагувати на потреби суспільства і забезпечити реалізацію конституційного права на освіту кожного громадянина України.

Питаннями вивчення дистанційної освіти займалися ряд вчених, як от В.Ю.Биков, Є.Ю.Володимирська, Н.Б.Євтух, В.О.Жулкевський, С.А.Калашникова, М.Ю.Карпенко, С.П.Кудрявцева, В.М.Кухаренко, П.І.Підкасітий, Є.С.Полат, Н.Г.Сіротенко, Є.М.Смирнова-Трибульська, П.В.Стефаненко, В.П.Тіхоміров, О.В.Хміль, А.В.Хуторський та ін.

Як відзначають дослідники [3], безперечними перевагами дистанційного навчання є:

- більш висока ефективність професійної підготовки в порівнянні з вечірньою та заочними формами навчання при більш низькій вартості освітніх послуг;
- скорочення термінів навчання;
- можливості паралельного навчання в російському і зарубіжному вузах;
- незалежність студента від географічного розташування вузу.

Експерименти підтвердили, що якість і структура навчальних курсів, так само як і якість викладання при дистанційному навчанні часто набагато краще, ніж при традиційних формах навчання. Нові електронні технології можуть не тільки забезпечити активне залучення учнів у навчальний процес, але і дозволяють керувати цим процесом на відміну від більшості традиційних навчальних середовищ. Інтеграція звуку, руху, образу і тексту створює нову надзвичайно багату за своїми можливостями навчальне середовище, з розвитком якої збільшиться і ступінь залучення учнів у процес навчання. Інтерактивні можливості використовуються в системі дистанційного навчання програм і систем доставки інформації дозволяють налагодити і навіть стимулювати зворотний зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку, що є неможливим у більшості традиційних систем навчання. Сучасні комп'ютерні

телекомунікації здатні забезпечити передачу знань та доступ до різноманітної навчальної інформації нарівні, а іноді і набагато ефективніше, ніж традиційні засоби навчання.

Ефективність дистанційного навчання безпосередньо залежить від тих викладачів, хто веде роботу з учнями в Інтернет. Це повинні бути викладачі з універсальною підготовкою: володіють сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, психологічно готові до роботи з учнями в новій навчально-пізнавальній мережевому середовищі. На жаль, у нашій країні не ведеться підготовка фахівців подібного роду. Інша проблема – інфраструктура інформаційного забезпечення студента в мережах. Питання про те, якою має бути структура і композиція навчального матеріалу залишається відкритим [4]. Поряд з цим ставиться питання про умови доступу до курсів дистанційного навчання. Не вирішено так само питання організації та проведення оцінки знань «дистанційних» учнів. Для його вирішення необхідне створення нормативно-правової бази оцінки знань учнів.

Отже, слід акцентувати увагу на необхідності створення єдиного інформаційно-освітнього простору, куди слід включити всілякі електронні джерела інформації (включаючи мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, кіберкласи тощо.

Список використаної літератури

1. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Соціологія. Загальний курс : Підручник. – К. : Каравела. – 2004.- С.88.
2. Сучасний тлумачний словник української мови / уклад. Олексієнко Л. П. – К. : Кобза, 2005.
3. *Околесов О. П.* Системний підхід до побудови електронного курсу для дистанційного навчання / / Педагогіка. -1999. - № 6. -С. 50-56.
4. *Полат Е. С. Петров А.Є.* Дистанційне навчання: яким йому бути? / / Педагогіка. - 1999. - № 7. -С. 29-34.

Євген Іванов

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ЗАКЛАДАМИ

Сучасний стан демократизації управління освітніми закладами (початок XXI століття з 2000-го року – до теперішнього часу) характеризується сплеском уваги науковців-управлінців до проблем якістю управління освітніми закладами та впровадженням принципів демократизації управління освітніми закладами в Україні. Ці зміни було викликано, з одного боку, ситуацією зміни науково-педагогічних парадигм з ЗУНівської на особистісно орієнтовану парадигму освіти, з іншого, – тотальне розповсюдження інформаційних технологій, зокрема, в процес управління освітніми закладами.

Відзначимо, що попередній етап розвитку періодизації сприяв становленню фахівців, науковців-менеджерів, лідерів щодо наукових уявлень про управління освітніми закладами в Україні, які започаткували та очолили